

2023-01-25

Jämställdhetsmyndigheten

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Diarienummer: ALLM 2022/284

Justitiedepartementet

Enheten för familjerätt- och allmän förmögenhetsrätt

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till ju.L2@regeringskansliet.se

Diarienummer Ju2022/02331

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET ALLA TIDERS FÖRÄLDRASKAP – ETT STÄRKT SKYDD FÖR BARNS FAMILJELIV, SOU 2022:38

Jämställdhetsmyndigheten har tagit del av utredningens förslag. Yttrandet är avgränsat till frågor som rör betänkandets jämställdhetspolitiska relevans.

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten ser positivt på att, utifrån barnets bästa, åstadkomma en mer sammanhållen, könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap samt regler om föräldraansvar som är anpassade till olika familjekonstellationer. Sammanfattningsvis lämnas följande synpunkter:

- Betänkandets förslag och konsekvensbeskrivningar bör genomgående integrera ett jämställdhetsperspektiv.
- Betänkandets förslag och konsekvensbeskrivningar för jämställdheten bör ha en tydlig koppling till frågan om mäns våld mot kvinnor och barn. Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra¹ och analysen av förslagets konsekvenser för jämställdheten bör därför omfatta det perspektivet.
- De förslag som berör kommunernas samt Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöds (MFOF) uppdrag bör synliggöra hur ett jämställdhetsperspektiv, och därmed också mäns våld mot kvinnor, blir relevant. Detta för att säkerställa att jämställdhet integreras i berörda aktörers uppdrag och arbete från start.

Inledande synpunkter

Utredningen synliggör barns rätt till skydd mot fysiskt och psykiskt våld och andra övergrepp, samt socialtjänstens och andra berörda aktörers ansvar att förhålla sig till sådana aspekter men betänkandets konsekvensbeskrivningar saknar i stort resonemang om mäns våld mot kvinnor och barn. Förslag som syftar till ett stärkt skydd för barns familjeliv bör analysera hur kvinnors och barns våldsutsatthet berörs och i vilken utsträckning de säkerställer att barn i utsatta situationer tryggas. Särskilt relevant

¹ <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstallldhet/mal-for-jamstallldhet/>

blir detta för de förslag som berör föräldrafullmakt, barnets rätt till umgänge med sociala föräldrar samt utökade möjligheter till samarbetsamtal.

Vidare bör ändringar i föräldrabalken och familjerättsliga regler inte underlätta för svenska medborgare i frågor om föräldraskap efter ett surrogatarrangemang i utlandet. Lagstiftaren har tidigare tagit ställning till att det inte bör genomföras författningsförändringar som medför en sådan effekt.² Jämställdhetsmyndigheten är positiv till utredningens förslag om en lagformulering som säkerställer en sådan begränsning.

Synpunkter på utredningens förslag

Informationsinsatser för familjer där sociala föräldrar finns

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget. Informationsinsatserna bör rikta sig till såväl allmänheten som yrkesverksamma inom området. Det är av stor vikt att det finns kunskap om våld och våldsutsatthet. Till exempel när föräldrafullmakt genomförs, vid beslut om umgänge och samarbetsamtal samt för att tillvarata barns rätt till skydd.

Föräldrafullmakt – en ny form av fullmakt

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget. Det är positivt att underlätta för familjer med barn där andra än föräldrarna tar ett omfattande föräldraansvar. Föräldrafullmakten kan dock medföra ökad risk för utövande av kontroll över såväl vårdnadshavare som barn. Därför krävs kunskap om våld och våldsutsatthet hos yrkesverksamma inom området. Att barn från och med 12 års ålder ska lämna sitt samtycke till en anmälan om föräldrafullmakt är positivt, samtidigt kan barn i utsatta situationer i praktiken ha svårt att gå emot föräldrars vilja. I sådana situationer är det inte garanterat att barn från och med 12 års ålder kan ha ett faktiskt inflytande över förfarandet.

Barns rätt till umgänge med sociala föräldrar stärks

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget. Prövningen om ett umgänge är till barnets bästa ställer krav på kunskap om våld och våldsutsatthet för yrkesverksamma inom området.

Utökade möjligheter till samarbetsamtal

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget. Förslaget medför dock krav på kunskap om våld och våldsutsatthet för yrkesverksamma inom området. Det gäller till exempel förekomst av våld, hot och missbruk samt psykisk ohälsa i familjen där det inte alltid är lämpligt med samarbetsamtal.

² Prop. 2017/18:155 *Modernare regler om assisterad befruktning och föräldraskap.*

Synpunkter på utredningens konsekvensbeskrivningar för jämställdheten

16.2 Översynen av föräldrabalkens regler om föräldraskap

16.2.4 Konsekvenser för jämställdheten

Jämställdhetsmyndigheten ser positivt på en anpassning av föräldrabalkens regler som inkluderar olika familjebildningar- och konstellationer. Könsuppdelad statistik är en grundförutsättning för att kunna följa hur jämställdheten utvecklas. En mer könsneutral reglering av föräldraskap och regler för föräldraansvar behöver i sig inte utgöra ett hinder att fortsatt kunna föra könsuppdelad statistik om föräldrar, till exempel om uttag av föräldrapenning.

Vi delar bedömningen att förslagen bidrar till att säkerställa barns bästa oavsett familjesituation, samt att det kan antas främja hbtqi-personers rättigheter och jämlika familjerättsliga regler.

Vi delar bedömningen att betänkandets förslag kan bidra till att främja jämställdhet mellan kvinnor och män då de kan förväntas bidra till att kvinnor och män i jämförbara situationer behandlas lika.

16.3 Utökade möjligheter till adoption

16.3.4 Konsekvenser för jämställdheten

Konsekvensbeskrivningen synliggör inte mäns våld mot kvinnor och barn eller vad det kan ha för betydelse i bedömningen av förslagets effekt på jämställdheten.

Förslaget behöver följas upp och analyseras för att kunna avgöra betydelsen för ett jämställt föräldraskap.

16.4 Föräldrafullmakt

16.4.6 Konsekvenser för jämställdheten

I andra delar lyfter utredningen fram risk för att en vårdnadshavare utsätts för otillbörliga påtryckningar, hot eller våld och på vilka sätt som fullmakten skulle kunna användas som en väg att få eller återta kontroll – men det lyfts inte fram som en möjlig konsekvens utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Våld kan även utövas av andra än en partner, exempelvis när det gäller hedersrelaterat våld. Beviljande av föräldrafullmakt till exempelvis en släkting kan, i dessa fall, öka risken för utövande av kontroll.

Det är angeläget att de aktörer, vars uppdrag förslagen berör, integrerar ett jämställdhetsperspektiv och därmed också beaktar mäns våld mot kvinnor och barn.

Huruvida förslagen på sikt bidrar till en mer jämställd fördelning av föräldraansvaret och det obetalda hem- och omsorgsarbetet, i de fall det rör sig om olikkönade par, behöver följas upp och analyseras.

16.5 Övriga förslag för att stärka barns rätt till sina sociala föräldrar

16.5.4 Konsekvenser för jämställdheten

Vi ställer oss positiva till hur förslagen förväntas stärka barns rätt till sina sociala föräldrar oberoende av i vilken familj barnet växer upp. Om förslagen på sikt bidrar till ett mer jämställt föräldraansvar för olikkönade par med bonusföräldrar behöver följas upp och analyseras. Inte minst utifrån möjligheten att andra nära släktingar kan komma att bli aktuella som vårdnadshavare och utifrån aspekten att kvinnor idag tar ett större ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet än män.

För Jämställdhetsmyndigheten

Lena Ag
Generaldirektör

Ida-Maria Linder
Enhetschef

I ärendets slutliga handläggning har avdelningschef Carina Abréu, enhetscheferna Ida-Maria Linder och Malin Lindquist Skogar och chefsjurist Anna Tingbäck deltagit.